

Buzău

Prima atestare documentară a evreilor din Buzău datează de la sfârșitul secolului XVI, un “act-poruncă” din anul 1593 menționează prezența unor evrei în această spațiu. Urmează însă o perioadă îndelungată în care prezența evreiască la Buzău nu este cunoscută. Abia la începutul secolului XIX apar mărturii despre locuitori evrei ai Buzăului. Începutul organizării comunitare a evreilor buzoieni se întâmplă în anul 1830, când se înființează “Obștea izraeliților pământeni din Buzău”.

Conform situațiilor fiscale, în 1812 la Buzău se găseau 50 de familii evreiești. La mijlocul secolului, în 1855, numărul lor crescuse la 140, iar în 1892 din cei 17300 de locuitori ai Buzăului, 2112 erau evrei. În anul 1930 cei 1604 evrei din Buzău reprezentau 4,4% din populația orașului.

Prima mențiune a unei sinagogi în localitate este întâlnită în anul 1812. În anul 1880 se inaugurează sinagoga “Agudat Israel”, în 1903 se inaugurează templul de pe strada Marghiloman, în același an fiind dată în folosință și sinagoga din strada Clemenței. Încă din anul 1905 comunitatea a început demersurile pentru construirea unui mare templu. Acesta a fost finalizat în anul 1913, având o arhitectura monumentală și o capacitate de 600 de locuri. Majoritari la Buzău erau evreii așchenazi. Momentul apariției societății sacre, Hevra Kadișa, nu este clar stabilit. Cimitirul comunității a fost înființat în anul 1834, deși cea mai veche piatră funerară este din anul 1832.

Începând cu sfârșitul secolului XIX apar la Buzău nenumărate organizații și asociații ale evreilor care activează în domeniul social și cultural. Printre cele mai vechi erau Societatea “Bichur-Hoim”, Societatea “Damelo”, Societatea “Domnișoarelor”, iar în perioada interbelică sunt foarte active Societatea “Viitorul” (care aparținea micilor meseriași), Societatea “Caritatea” (care se ocupa cu precădere de sprijinirea și educația copiilor săraci) sau Asociația Culturală a Femeilor Evreice. În privința mișcării sioniste, deși au existat organizații, numărul aderenților nu era foarte mare.

În timpul Răscoalei țărănești din 1907 țăranii din zonă au ajuns și în orașul Buzău, iar în zona comercială au distrus atât prăvălii evreiești, cât și dintre acelea deținute de români. De asemenea, au fost distruse prăvăliile evreiești din Piața Dacia, cafeneaua evreiască de pe strada Banului, școala evreiască și Sinagoga meseriașilor din Calea Dobrogea.

În timpul Statului Național Legionar evreii din Buzău suferă numeroase abuzuri și momente de teroare din partea legionarilor. În luna septembrie 1940 comercianții din oraș sunt obligați să lipească afișe cu texte antisemite în vitrinele magazinelor. Echipe de legionari împiedică cumpărătorii să intre în magazinele evreiești. Tot în luna septembrie un grup de evrei care se afla la sinagogă sunt jefuiți, maltratați și ținuți ostateci până a doua zi de către legionari. Poliția legionară arestează un grup de tineri sioniști între 16 și 20 de ani pe care îi acuză de activitate comunistă. Arestările, bătăile și jefuirea evreilor buzoieni au continuat și în lunile următoare, iar desființarea poliției legionare în decembrie 1940 nu a însemnat oprirea lor. Dispoziția de a expropria mai multe cimitire evreiești din țară, din luna octombrie 1940, este confirmată de somația trimisă de Primăria Buzău Comunității Evreilor în 4 decembrie 1940. În acțiunea de deshumare și de distrugere a cimitirului s-a implicat și parohul Bisericii Poștei, interesat de pietrele funerare pe care dorea să le folosească la reconstruirea bisericii sale.

Ordinul de evacuare a evreilor din mediul rural în capitalele de județ dat la sfârșitul lunii iunie 1941 a avut repercursiuni și asupra populației evreiești din Buzău. La 2 iulie 1941 toți bărbații evrei între 18 și 60 de ani au fost internați în lagărul amenajat la liceul B.P.Hașdeu din oraș. Din cei 353 de evrei care au fost internați inițial aici 14 au fost duși într-o casă separată fiind răspunzători cu viața în cazul în care printre ceilalți evrei urmau să aibă loc manifestări ostile țării. Printre aceștia se găseau cei mai bogați evrei din oraș, un rabin și reprezentanți ai comunității. În 3-4 august 1941 s-a trecut la selecționarea evreilor internați și trimiterea lor în detașamente de muncă. Din cei peste 350 de evrei care se găseau în 8 săli de clasă ale liceului 250 au fost trimiși să muncească la îndiguirea râului Buzău, în apropierea localității Făurei. Comisia de selectare a constatat că 71 de evrei dintre cei internați sunt bolnavi sau incapabili de a presta muncă, iar 31 de evrei meseriași au rămas în oraș urmând să lucreze în două ateliere de croitorie și cizmărie. Câteva zile mai târziu, în 12 august, toți cei rămași în Buzău au fost mutați din clădirea liceului în imobilul școlii evreiești a comunității. Tot acolo au fost duși și cei 11 evrei buzoieni care inițial fuseseră închiși la Târgu Jiu.

La Buzău și-au găsit adăpost și o parte a evreilor ploieșteni cărora li se interziseseră stabilirea în zona petroliferă. Cei 120 de evrei din Ploiești alături de 10 familii de evrei evacuați din zona rurală a județului Buzău au pus și mai multă presiune pe Comunitatea evreiască. Chiar dacă rămâne un reper important, cifrele recensământului din mai 1942 care indică un număr de 1276 de evrei în localitate, nu reușesc să surprindă permanentele mișcări care aveau loc. De exemplu, cei 140 de evrei care pleacă în detașamente exterioare de muncă în luna martie sunt recenzați acolo unde se aflau la momentul lunii mai. De asemenea, o altă sursă ne arată ca numărul evreilor ploieșteni care locuiau în Buzău a ajuns în 1943 la 165. În noiembrie 1943 erau mobilizați la muncă 88 de bărbați în cadrul detașamentelor locale, în timp ce în detașamentele exterioare se găseau 213 evrei. De-a lungul timpului detașamentele exterioare în care au fost mobilizați un număr mare de evrei din Buzău au fost Batalionul 4 Drumuri Șaba (Basarabia), Detașamentul Șuraia (județul Putna), Tabăra de muncă Bota (județul Brașov), Regimentul de artilerie de la Bacău.

Totodată, femeile evreice între 18 și 40 de ani erau periodic repartizate pentru muncă în diverse instituții publice sau care aparțineau armatei. Adesea acestea erau folosite la munci manuale precum croitorie, spălătorie sau la munci intelectuale în birourile diverselor instituții. În septembrie 1942 Cercul de Recrutare Buzău dispunea alcătuirea unui grup de 100 de evreice care urma să fie folosit pentru prepararea conservelor de tomate pentru instituțiile militare din localitate. În iulie 1944 în Buzău erau încadrate în munca de război un număr de 414 evreice. Cele mai multe, 226, aveau vârsta cuprinsă între 35 și 55 de ani, iar 153 de femei erau între 18 și 35 de ani, restul de 35 fiind fete între 15 și 18 ani.

În 1944 comunitatea evreiască din Buzău a oferit adăpost pentru 680 de copii orfani aduși din Transnistria. Cei mai mulți dintre aceștia, peste 400, au fost luați în grijă de către familii evreiești, iar pentru restul s-au amenajat mai multe cămine la susținerea cărora principalul rol l-a avut Eforia Copilului, organism special creat pentru îngrijirea copiilor orfani repatriați din Transnistria. Aceștia nu au rămas pentru un timp îndelungat la Buzău plecând către Palestina.

După Holocaust comunitatea evreilor din Buzău, la fel cum s-a întâmplat cu toate celelalte comunități din România nu a mai reușit să atingă dezvoltarea de dinainte. Chiar dacă în 1947 numărul estimat al evreilor din localitate era de 1400, nefiind o scădere majoră față de recensământul din 1930, treptat numărul evreilor a început să scadă, în special din cauza emigrării

către Israel. La recensământul din 2011 în Buzău nu au fost înregistrate persoane care să-și declare etnia evreiască.

Surse:

Așezările evreilor din România: memento statistic, volumul II, București, Institutul de Arte Grafice Curierul Judiciar, 1947.

Eliyahu Feldman, Theodor Lavi, Lucian-Zeev Herscovici, „Buzău”, în *Encyclopaedia Judaica*, <http://www.jewishvirtuallibrary.org/buzau>

Matatias Carp, *Cartea neagră*, volumul 1, București, Editura Diogene, 1996.

Lya Benjamin (ed.), *Comisia Internațională pentru Studiarea Holocaustului din România. Documente*, Iași, Editura Polirom, 2005.

Mirela Laura Mărăcineanu, *Comunitatea evreiască de la Buzău în timpul celui de-al doilea război mondial*, teză de doctorat, Facultatea de Istorie, Universitatea din București, 2012.

[Marius Cazan]